

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
ח'ת"מ סוכ"ב 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
מרית רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, ח' טבת תשע"ט

מסכת חולין י"ט - כ"ה ♦ מכשירין ה', ח' - ו', ב'

גליון מס' 1021

השבוע בגליון

- ♦ מדוע אין די באכילת רוב כזית?
- ♦ באיזה גיל על השוחטים לפרוש מעבודתם
- ♦ הלכה מבני עשרת השבטים
- ♦ שוחט שיזדו חדלה לרעוד בנוגעו בה
- ♦ כיצד בודקים אם היד רועדת

- ♦ האם השחיטה היא מצווה?
- ♦ ההבדל בין מצוות שחיטה למצוות מזוזה
- ♦ מדוע מברכים על השחיטה?
- ♦ דינו של בשר שנשא מ"שבת חזון"
- ♦ רש"י - "צריך לעמוד על האמת"

♦ "רובו ככולו" - לא בכל מקרה

דבר העורך

גנב שכזה

תכונה רבתי ניכרה בביתו הגדול של גביר העיירה. בתו המהוללה נכנסה זה מכבר בברית האירוסין ועתה הגיע עת דודים. בעוד ימים מספר יחגגו בני העיירה את שמחת כלולותיה עם חתנה המהולל שנבחר בקפידה מתוך שלל הצעות שהוגשו על ידי שדכנים מנוסים בשידוכים כגון דא.

יודעי דבר סיפרו שהגביר הבטיח לבתו סכום עתק כנדוניה, ואף התחייב לזון את הזוג לכל ימי חייו, והשמועות הנוספות בדבר החתונה האגדית שעומדת להיערך רק הגבירו את ציפיתם של בני העיירה לקראת החתונה.

דירה מפוארת ייחד הגביר לחתן שהגיע אל העיירה ממקום מגוריו הרחוק מספר ימים לפני החתונה. החתן כמעט ולא יצא מפתח דירתו. הוא היה מרותק לארון הספרים שהיה עמוס בספרי קודש נדירים, ולמעט אנשים בודדים, לא ראה איש את פניו.

יום השישי של ערב שבת ה"אוף רוף" החל בהכנות קדחתניות של משפחת הגביר ומשרתיו. במטבח ביתו של הגביר עמלו המבשלות על הכנת המאכל המרכזי של ה"קידוש", הלא הוא הקוגל המסורתי. כמנהג אותם ימים, הכינו עובדי המטבח כמות אדירה של בצק שהוכנסה לקערה, או יותר נכון, לחבית אדירת ממדים, והניחו את הבצק בשמש החמימה כדי שיתייבש. כעבור זמן מה, אמורים היו המומחים לפרוס רצועות דקות וארוכות מן הבצק, וכך נוצרו האיטריות שמהן הכינו את הקוגל המיוחל.

אותה שעה הניח החתן על אדן חלון חדרו את אחד הספרים שבהם למד, ושאף מלא ריאותיו אוויר בריא וצח, תוך כדי עיונו בספר. זעקות הפועלים שנשאו את חבית הענק שבה היה הבצק, וקריאות העידוד של מנהל המטבח, עוררוהו משרעפיו, והחתן הביט בעיניו רב בכמות הבצק הגדולה. אותה שעה, התבונן גם תרנגול נמרץ בנעשה, וממחשבה למעשה, קיפץ אדום הכרובלת במלא מרצו אל מרכז העיסה, והחל מנקר בה במלא כוחו, תוך כדי השמעת קרקורים עזים.

האם השחיטה היא מצווה?

ארבעים הדפים הראשונים של מסכת חולין מוקדשים לענייני שחיטה. ראוי, איפוא, לברר באופן יסודי את מהותה של פעולת השחיטה.

ברור לכל, כי בעל חיים שלא נשחט אסור באכילה. בחייו משום איסור "אבר מן החי", ובמותו משום איסור "נבילה". איש אינו חולק על כך ששחיטת בעל החיים הטהור, מתירה את האיסורים הללו והבהמה מותרת באכילה. ברם, מוסכמות אלו אינן טומנות בחובן כל ידע בנוגע לשאלה הבאה:

האם פעולת השחיטה היא מצווה מן התורה?

הבה"ג, ראש מוני המצוות, אינו מונה את השחיטה כמצווה! הרמב"ן (בהשגותיו לספר המצוות שורש ב') מפרש, כי לדעתו השחיטה אינה מצווה, אלא התורה הורתה, כי פעולת השחיטה משילה מעל הבהמה את האיסורים שהיו דבקים בה אלמלא השחיטה. בעל התשב"ץ (זוהר הרקיע אות פ"ב) מביא הוכחה מעניינת מאד לשחיטה זו. במדרש (תנחומא פרשת שלח ט"ו) נאמר, כי בכל פעולה שהיהודי עושה קיימת מצווה מן התורה. וכגון, על פעולת החרושה נצטוונו - "לא תחרוש בשור ובחמור", וגם בפעולת השחיטה קיימת מצווה - מתנות כהונה, שיש להעניק לכהן את הזרוע ואת הלחיים ואת הקיבה. המדרש מתייחס מפורשות לפעולת השחיטה, ואינו אומר כי היא בעצמה מצווה... (ועיין "ברכת כהן", חולין, שיעור א' מש"כ ליישב).

לעומת הבה"ג, הרמב"ם (ספר המצוות מצווה קמ"ו ובהל' שחיטה פ"א הל' א', עיין לקמן יז/א מחלוקת תנאים בזה) כותב: **"מצות עשה** שישחוט מי שירצה לאכול בשר בהמה חיה ועוף ואחר כך יאכל". ברור מאליו, כי אין כוונתו שכל אדם חייב במצווה זו, אלא שהרוצה לאכול בשר, מצווה עליו לשחוט את בעל החיים לפני כן.

ראשונים רבים אחרים, אף על פי שאינם מתייחסים לשחיטה כמצווה עשה, מגדירים אותה כאיסור עשה (תוס' שבועות כד/א ד"ה "האוכל") או כלאו הבא מכלל עשה (הראב"ד בהשגות למנין המצות מצווה קמ"ו, עיין ריטב"א יבמות ל/ב ובהגהות שם. ועיין "פרי מגדים" בפתיחה שורש ה' שכה' להלכה. וכתב שם נפק"מ לדינא).

תמיהה עצומה צצה ועולה נוכח מחלוקת ראשונים זו. החובה לשחוט בעל חיים טרם אכילתו, נלמדת מן הפסוק (דברים יב/כא) "וזבחת". התורה מצווה אותנו לשחוט! כיצד, אם כן, תתכן בכלל אפשרות לטעון כי השחיטה אינה מצווה? שמא תאמר, כי פעולה שאדם אינו מצווה עליה, אינה נחשבת מצווה, היינו: אדם אינו חייב לשחוט ולאכול, לעומת זאת, אדם חייב לשבת בסוכה, לאכול מצה ולתקוע בשופר, הן אם רוצה והן אם לאו - הרי בתורה פזורות מצוות רבות שאדם אינו מצווה לעשותן, כגון, מצוות ציצית, ומצוות מזוזה, שלכאורה, אין כל הבדל ביניהן לבין שחיטה. שהרי, בכולן אין אדם חייב, אך אם לבש בגד ארבע כנפות, עליו להטיל בו ציצית, אם נכנס לגור בבית, עליו לקבוע בו מזוזה, ואם הוא מבקש לאכול בשר, עליו לשחוט. אם אינו רוצה ללבוש בגד ארבע כנפות, אם אין לו חפץ לדור בביתו, אם הוא מבקש להתנזר מאכילת בשר, מצוות אלו אינן חלות עליו. יש, איפוא, לברר, מה ההבדל בין המצוות הללו.

זעילוי נשמת

הר"ד **משה יהודה למפרט** ז"ל
ב"ר אהרון שלמה הלוי ז"ל נלב"ע י' בטבת תשס"ח
ולע"נ מרת **גיטל למפרט** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע י"ג בטבת תש"ע
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ד **אריאל זליכוב** ז"ל
ב"ר צבי הכהן ז"ל נלב"ע י"ב בטבת תש"ע
תנצב"ה
הונצח ע"י משפחות **זליכוב** שיחיו - ת"א

ההבדל בין מצוות שחיטה למצוות מזוזה: הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (בהגהות על "שולחן ערוך", סימן ח) כותב, כי אין כל דמיון בין המצוות הללו, ובעיון קל ניתן להבחין, כי קיים הבדל תהומי ביניהן. שהנה, לאחר שאדם לבש בגד בעל ארבע כנפות, חל עליו חיוב גמור להטיל בו ציצית, כמו כן, עם כניסתו של היהודי להתגורר בביתו, הוא מתחייב לקבוע בו מזוזה. שונה הוא המבקש לאכול בשר, שמעולם לא חל עליו חיוב, אם לא ישחוט - לא יאכל. אין פעולה מקדימה הגורמת את חלות המצווה ואת חיובה, ולפיכך, השחיטה אינה מצווה.

ברכת השחיטה בישיבה, מדוע? הבדל עקרוני זה בין מצוות מזוזה ומצוות הציצית למצוות השחיטה, מוצא את ביטויו במספר הלכות. אחת מהן, כתב "מגן אברהם" (או"ח סימן ח' ס"ק ב'), כי על הציצית יש לברך בעמידה, אך את ברכת השחיטה ניתן לברך בישיבה (עיי' שם ביאורו). לאור האמור מובן היטב, כי אין להקיש ממצוות ציצית שהאדם **מתחייב** בה למצוות השחיטה.

הבנו אל נכון את שיטת החולקים על הרמב"ם והסוברים כי השחיטה אינה מצווה, עד שכעת נוצר צורך להבין, על מה ראה הרמב"ם לקבוע כי פעולת השחיטה היא מצווה?

הגאון רבי ברוך שמואל הכהן דויטש שליט"א ("ברכת כהן" שם) מבאר זאת באופן נפלא. דעת הראשונים החולקים על הרמב"ם מבוססת על ההנחה, כי מטרת פעולת השחיטה היא להסיר את איסור "נבילה" הרובץ על כל בהמה מתה, ולפיכך, אין כל סיבה להתייחס לשחיטה כאל מצווה אלא כאל הסרת איסור. ברם, אם היינו מסכימים על כך, שתחילה הורתה התורה על השחיטה, וכתוצאה מכך בהמה שאינה שחוטת היא "נבילה", שוב לא ניתן לומר שמטרת השחיטה היא למנוע איסור "נבילה". מעתה, עצם העובדה שהתורה הורתה על השחיטה בשעה שאיסור "נבילה" לא היה קיים, היא ההוכחה הטובה ביותר לכך, שהשחיטה היא מצווה, שאם לא כן, לשם מה התורה הורתה על פעולה שאין בה כל תכלית.

ובכן, זוהי אכן שיטת הרמב"ם אשר כתב, כי בשעה שאבותינו נדדו במדבר, הקב"ה לא אסר עליהם לאכול בשר בהמה שאינה שחוטת, רק בשר בהמה שמתה מעצמה היה אסור להם (רמב"ם הל' שחיטה פ"ד הל' י"ז, ועיי' לקמן י"ז/א שנחלקו התנאים בזה): "כשהיו ישראל במדבר לא נצטוו בשחיטת החולין אלא היו נותרין או שוחטין ואוכלין כשאר האומות". איסור "נבילה" המקורי התייחס, איפוא, לבהמה שמתה מעצמה בלבד. איזה שינוי התרחש בכניסת אבותינו לארץ, שבגינו התרחב איסור "נבילה" על כל הבהמות שלא נשחטו? על כרחך אתה אומר, כי הוראת התורה "וזבחת", שיש לשחוט בהמה טרם אכילתה, שניתנה עם כניסתם לארץ, הרחיבה את דיני איסור נבילה על כל בהמה שאינה כלולה ב"וזבחת". הא למדת, שתחילה ציוותה התורה לשחוט, וכתוצאה מכך הורחבו דיני איסור נבילה. ברוך, איפוא, שהשחיטה היא מצווה.

מדוע מברכים על השחיטה? התוודענו למחלוקת עקרונית זו, אם פעולת השחיטה היא מצווה, ודומה, כי ההשלכה ההלכתית המתבקשת מאליה היא, אם השוחט מברך על השחיטה. אם מצווה היא, ברך גם יברך, ואם לאו - לאו. והנה, להפתעתנו נגלה, כי לכל הדעות (פסחים ז'ב ועוד) מברכים על השחיטה "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו..."

הנצי"ב ("עמק שאלה" ש' ק' אות י') מבאר על פי דברי הרא"ש (כתובות פרק א' סימן י"ב), כי מאחר שפעמים פעולת השחיטה היא מצווה, בשחיטת קרבנות, לפיכך, תקנו ברכה זו בכל שחיטה, גם בשחיטת חולין. הט"ז (י"ד סימן א' ס"ק י"ז) מסביר, שברכת השחיטה אינה ברכת המצוות, אלא "ברכת השבח", להודות לבורא העולם.

דף יז/א איברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ

דינו של בשר שנשאר מ"שבת חזון"

בגמרתנו נחלקו רבי עקיבא ורבי ישמעאל, אם טרם כניסת אבותינו לארץ ישראל הם כבר היו אסורים באכילת בהמה נחורה, היינו: בהמה שהומתה בידי אדם שלא על ידי שחיטה. לדעת רבי עקיבא, עם כניסתם לארץ בלבד, נאסרה עליהם אכילת בשר "נחורה". בהקשר לכך מסתפק רבי ירמיה בסוגייתנו, מה היה דינם של נתחי בשר בהמה נחורה שהיו מצויים בידי אבותינו בשעה שנצטוו לאכול בשר בהמה שחוטת בלבד. היה עליהם להשליכם, או שמא האיסור חל מאותו רגע ואילך בלבד, לכל ינחרו בהמות, אלא ישחטון, אך הבשר שכבר היה ברשותם והותר לאכילה, לא שב ונאסר. **רש"י** - "צריך לעמוד על האמת": רבי ירמיה נותר ב"תיקו" ואין בידו תשובה לשאלתו. רש"י (ד"ה "שהכניסו ישראל") כותב, כי אף על פי ששאלה זו לא נושאת בחובה השלכות הלכתיות מעשיות, שהרי חתיכות הבשר שבהן מדובר אינן קיימות, רבי ירמיה עסק בנושא זה מפני "שצריכין אנו לעמוד על האמת ואף על פי שכבר עבר".

הרא"ש - לקבוע בעיא בש"ס בדבר שאין בו צורך לא **אשכחן**: הרא"ש מצטט את רש"י והוא חולק עליו בתוקף. ברי, כי יש לברר את מהותם של פסוקי המקרא גם אם הנידון אינו הלכה למעשה, אך אין בנמצא בתלמוד הבבלי נידונים העוסקים בנושא עקר, משום שאין כל טעם לחקור ולשאול מה היה וכיצד, כאשר השאלה והתשובה אינן מוסיפות מאומה להבנת המקרא או לידיעת ההלכה. לפיכך הוא מבאר, כי שאלתו של רבי ירמיה נוגעת מאד לחיי המעשה, וכגון, מה

החתן, שקע שוב בספרו, והנה יצאה הכלה מן הבית והבחינה בקוגל ובתרנגול וחמתה בערה בה. ללא אומר ודברים אחזה הכלה בתרנגול המבוהל והטיחה את ראשו בקיר. לאחר דקות מספר, נשא החתן את ראשו והבחין בתרנגול המת המוטל על הארץ. לשאלתו מה אירע לו, השיב אחד מעובדי המטבח, כי הכלה פרקה את זעמה על התרנגול שניקר בקוגל.

בו ברגע החליט החתן: איני רוצה להנשא לה! לבו הרגיש ומידותיו הרחומות, לא יכלו שאת את אכזריותה של הנערה, שבאה לידי ביטוי מוחשי לנגד עיניו. מיד סגר החתן את ספריו, חשב את בגדיו העליונים והפנה את פניו לבית המדרש. טובי הלומדים של העיירה שקועים היו באהלה של תורה ואיש לא שם את ליבו אל ההלך שפסע רכות לעבר בימת בית הכנסת.

קופת הצדקה שניצבה על הבימה, היתה מלאה עדיין במטבעות שונים ששולשו אליה בתפילת שחרית, והחתן החל מקרב את ידיו באיטיות לעבר הקופה. איש עדיין לא הבחין. החתן קרב את הקופה אל קצה הבימה, פתח את המכסה של הקופה, ולפתע השליכה ארצה.

הס השלך בבית הכנסת. תוך זמן קצר נדמו קולות המטבעות שהתגלגלו בחופזה על רצפת העץ, ועיני הכל ננעצו בהלך שהסתתר מאחורי הבימה. כעבור זמן לא רב, מצא את עצמו הגנב מציץ אל הרחוב מבעד לסורגים. כבכל קהילה מסודרת בימים ההם, גם קהילה זו ייחדה חדר מסווג על מנעול ובריה שיועד לטיפוסים מפוקפקים שנקלעו לקהילה וחוללו בה שמות.

שבת המלכה פרסה את כנפיה על העיירה, וגם על הגביר שהמתין זה זמן רב לחתנו שיתלווה אליו לבית הכנסת. מחדרו ראה האסיר את בני הקהילה הלבושים חגיגית, נכנסים בזה אחר זה אל בית הכנסת הסמוך. הדי קולות התפילה הגיעו לאזניו, והוא התאמץ ככל יכולתו להשתתף בתפילת הציבור.

החתן עמד בדביקות והתנועע במרץ עם קולות שירת "לכה דודי" שבקעו מבית הכנסת, כאשר הוא חש כי זוג עיניים בוערות נעוצות בו. מן העבר השני של הסורגים עמד הגביר, "שווער", המום ונדהם כולו. עיניו הרושפות איימו להפוך את החתן לגל עצמות. בושות שכאלו. מאן דהוא שהבחין כי הגביר מחפש את חתנו, חיבר מאורע למאורע והבין כי החתן המהולל, הוא הוא הגנב המושחת.

במוצאי שבת סולק ה"גנב" מן העיירה בבושת פנים, כאשר הכל מהללים ומשבחים את מזלו של הגביר ובתו, שלא נישאה לגנב פוחח שכזה.

בגפו יבוא, בגפו יצא. "החתן" שב אל בית הוריו הנדהמים, ששמעו מפיו את דבר המעשה, כאשר הוא מסביר להם, כי לא עלה על דעתו לבייש בת ישראל, ולפיכך, העמיד פנים כגנב, ובלבד שלא להכלים את פניה!!!

חלפו שנים. "החתן הגנב" התפרסם בעולם היהדות כ**רבי העשיל מקראקא זצ"ל**, רבם של השי"ח, ה"נחלת שבעה", ורבים מגדולי הפוסקים שלאחריו.

לאורם נלך. גדולי הדורות הנחילו לנו במעשים את הדרך הראויה לילך בה, לעידון המידות ולהתחשבות בזולת.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף כד/ב חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי

חמין ושמן

בגמרתנו אמר רבי חנינא: "חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי".

רמז גדול יש כאן, כותב האדמו"ר ממונקטש זצ"ל. **חמין** - חמימות עבודת ה' והתלהבות אש קודש.

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

**"עד
שהחברותא
מכין לעצמו
תה"**

גם ר' בנימין

מחשובי האברכים באלעד,
לא מפספס אף יום.

2 משניות ביום וכל היום

נראה אחרת.

**כולם מצטרפים
מה איתך?**

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם

מתקשרים ומאירים את הנשמה! **3764***

דין של גבינות העכו"ם שהיו בידי היהודים בשעה שחכמים תקנו לאסור אכילת גבינות עובדי כוכבים [ראה בהרחבה "מאורות הדף היומי" עבודה זרה לה/א, מח/ב], האם מאחר שהיו בידיהם ברשות והותר לאכלן, תקנת חכמים לא חלה עליהן אלא על הגבינות החדשות בלבד.

מעניין ביותר לגלות, כי הנידון הועתק על ידי הפוסקים לגבי בשר שנתר מסעודת שבת חזון.

אכילת בשר בשבוע שחל בו תשעה באב: ה"ברכי יוסף" (או"ח סימן תקנ"א) מביא, כי היו פוסקים שהתירו לאכול בשבוע שחל בו תשעה באב בשר שנתר מסעודת שבת, שהרי רבי ירמיה חכך בדעתו, כי יתכן שמאחר שבשר הבהמה הנחורה הותר באכילה, שוב לא ייאסר. אם הוא הסתפק לגבי איסור דאורייתא, הרי שבאיסור אכילת בשר בתשעת הימים שאינו מעיקר הדין אלא מנהג ישראל, יש להקל, שמאחר שהבשר הותר לאכילה בשבת, לא ישונו לאסור את אכילתו בחול (ועיין "פתחי עולם" שם סעיף ל"ב בשם "נחפה בכסף" סימן ג', "פתחי תשובה" שם).

אין אפשרות להתחכם: ה"שערי תשובה" (ס"ק קי"א) מעיר, כי מי שינסה להתחכם ולהכין לשבת זו כמות עודפת של בשר כדי לאוכלו ביום חול, אינו אלא טועה, משום שרק הכמות הנדרשת לאכילה בשבת הותרה באכילה, אך הכמות העודפת מעולם לא הותרה...

אין להשוות בין בשר נחורה לבשר בשבוע שחל בו תשעה באב: למעשה, פוסקים רבים חלקו על חידוש דין זה, תוך שהם מחלקים בסברות רבות בין בשר נחורה לבין איסור אכילת בשר בתשעת הימים. ההבדל הבולט ביותר הוא, כי בעוד שבשר הנחורה נאסר באכילה משום מהותו, הרי בתשעת הימים בשר אינו הופך למאכל אסור כחזיר, אלא נהגו להמנע מאכילת בשר בימים אלו. מעתה, הדמיון בין שני המקרים קלוש ביותר, שכן, בשר נחורה אכן הותר לבני ישראל ונאסר עליהם לאחר מכן, ורבי ירמיה הסתפק אם ההיתר שחל על הבשר אינו פוקע עם חלות האיסור. אולם, בתשעת הימים אין "איסור" על הבשר, ואין "היתר" לאוכלו בשבת, אלא נהגו ישראל, שבתשעת הימים, לבד משבת, נמנעים מאכילת בשר. ה"שערי תשובה" (שם) חותם את הנידון, כי הוא לא שמע במדינתו על יהודי שהקל בתשעת הימים לאכול בשר שנתר משבת חזון, והמיקל בזה פורץ גדר [בנוסף לכך, לא מצינו הגדרה זו אלא על איסור שהתחדש בעת שהמאכל היה מותר. ברם, בתשעת הימים נקבע מלכתחילה כי בימי חול בלבד יש להמנע מאכילת בשר].

דף יט/א רובו ככולו

"רובו ככולו" - לא בכל מקרה

ענייני 'רוב' נפוצים מאד בש"ס, אך הם כוללים נושאים שונים. כך, למשל, "ביטול ברוב" ו"רובו ככולו". "ביטול ברוב" נאמר על תערובת של עצמים נפרדים השונים בדיניהם, שכאשר אין אפשרות להבחין ביניהם, בטל המיעוט ברוב. לעומת זאת, "רובו ככולו" הוא מצב, אשר בו רוב הדבר מעניק הגדרה לכולו, כגון, כוס של ארבע כוסות בפסח. אמנם, יש לשתות את כל היין המצוי בכוס, אך די בשתיית רובו, משום ששתיית רוב תכולת הכוס יוצרת הגדרה הקובעת שכל תכולת הכוס נשתתה, שהרי "רובו ככולו" (עיין "קהילות יעקב" סוכה סימן א'). כך גם אנו למדים בגמרתנו, כי אין צורך לשחוט את סימני הבהמה במלואם, ובשחיטת רובם מתקיימת השחיטה, שהרי "רובו ככולו".

מדוע אין די באכילת רוב "כזית"? המעיין בהלכה זו מעלה בחכתו את השאלה הבאה: מדוע לא ניתן לומר "רובו ככולו" לגבי שיעורי התורה, כגון, כזית, כביצה, שיעור מקוה וכדומה, הלמאי האוכל רוב "כזית" אינו נחשב כמי שאכל שיעור שלם, ודיו בכך?

"רובו ככולו" משלים הגדרות בלבד: ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת או"ח סימן ק"מ) עונה על כך, כי בכוחו של הכלל "רובו ככולו" להחיל את הגדרתו של רוב החפץ על כולו, אך אין הוא יכול להשלים חסכים. כך, למשל, כאשר מניין אנשים מתכנסים לאמירת דבר שבקדושה, אף ששלושה מהם כבר התפללו, יחול על מיעוט זה הכלל "רובו ככולו" ושלושה אלו יקבלו את הגדרת הרוב, הלא הם השבעה שלא התפללו עדיין. אולם, אם יתאספו שבעה אנשים בלבד, אין הכלל "רובו ככולו" יכול לגרום לכך שנתייחס אליהם כאל עשרה אנשים. אמור מעתה, "רובו ככולו" משלים הגדרות, אך אינו ממלא חלל מציאותי [כפי שאנו מבינים שהחייב לחבירו \$1000 אינו יכול להחזיר לו \$700 בטענה ש"רובו ככולו"]. לפיכך, כאשר נבקש לדון את מי שאכל רוב "כזית" כמי שאכל "כזית" שלם, הרי אנו מבקשים בכך להגדיל את נפחו של רוב הכזית שבכרסו, פעולה שאין בכוחו של הכלל "רובו ככולו" לעשות. לעומת זאת, מטרת השחיטה היא חיתוך הסימנים, וכאשר רוב הסימנים חתוכים, הם נחשבים כ"סימנים חתוכים".

מלך על כל העולם כולו: מאחר ש"רובו ככולו", מבואר בגמרא (הוריות ג/ב), כי אף במקום שהתורה נקטה בלשון "כל", אין צורך ב"כל", אלא "רובו ככולו". מעתה, ניתן להבין את כפילות המילים בנוסח תפילת ראש השנה: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, מלך על כל העולם כולו בכבודך". אכן, בעל ה"לבוש" מוחק ומתקן את הנוסח, ואילו לדעת ה"ט"ז ("שולחן ערוך" סימן תקפ"ב ס"ק ג'), נוסח זה בא לשלול את "רובו ככולו". היינו: ב"מלך על כל העולם" בלבד אין די כדי לציין את בקשתנו שמלכותו של הקב"ה תשרור בכל העולם, שהרי "כל" גם מתפרש כ"רוב". לפיכך, יש לומר "מלך על כל העולם כולו" להדגיש את רצוננו, שהקב"ה ימלוך על הכל, ללא יוצא מן הכלל (וראה "מחזיק ברכה" להחיד"א, שם, שדן בפירוש דברי הגמרא כאן לחולקים על ה"ט").

שמן - חכמת התורה. **שסכנתי אמי בילדותי** - השפעות אלו שמקטנותי, הן **עמדו לי בעת זקנתי** - היו להן השפעות ארוכות טווח... (קונטרס "על הצדיקים").

דף כד/ב טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים

על פי דרכו

גדולי החסידות כתבו, כי במשנתנו זו רמוזים עניינים גבוהים ועמוקים.
כל בני האדם בבחינת כלים - כלי קיבול. השפלים מביניהם משולים לכלי חרס, והגבוהים משולים לכלים אחרים.
לכל מחלקה דרכים שונות בעבודת ה', ולא ראי זה כראי זה. עיתים ודרך אחת טובה לאלו ופסולה לאלו, ולהיפך.
לזאת המזה המשנה: טהור בכלי חרס טמא בכל הכלים, טהור בכל הכלים טמא בכלי חרס.
כל כלי ודרכו שלו... (דגל מחנה אפרים, חקת).

דף כד/א עד שיזקין כשר לעבודה

באיזה גיל על השוחטים לפרוש מעבודתם

גמרתנו עוסקת בתקופת עבודתו של הכהן בבית המקדש, החל מתקופת התבגרותו, ו"עד שיזקין... עד שירתת", היינו: "ידיו ורגליו רותתין מאין כח" (רש"י ד"ה "שירתת"). סוגיה זו מובילה אותנו לאחת ההלכות הסבוכות והרגישות הנוגעות לשחיטה.

הלכה מבני עשרת השבטים: ה"מרדכי" מצטט הלכה בשם "רבי אלדד בן מחלי הבא מעשרת השבטים" [הוא היה מעשרת השבטים ובא מעבר לסמבטיון בימי רב צמח גאון, מדבר קדמות מערכת ח"ת. ראה בהרחבה ב"מאורות הדף היומי" מסכת חולין דף ב/א מדור פנינים]: "אמר יהושע אמר משה מפי הגבורה... זקן לאחר שמלאו לו שמונים שנה אינו רשאי יותר לשחוט, ואם שחט שחיטתו פסולה". ה"מרדכי" מציין על אתר, כי אין זו הלכה, כי אם חומרא שאינה נוהגת. בעל "שבט הסופר" (י"ד סימן ג) מחזק את דבריו, מן המסופר בסוגייתנו על רבי חנינא, אשר בהיותו בן שמונים שנה עמד על רגלו האחת, חלץ את מנעלו ולבשו. לפיכך הוא קובע, הגיל אינו המדד, אלא מצב בריאותו של השוחט. בעל האגור מוסיף על דברי ה"מרדכי" (הובא ב"שמלה חדשה" סימן א' ס"ק ס"ד), כי אף על פי שאין חוששים להלכה זו, בדורות אלו גברה החולשה ויש להזהר בכך ביותר "לפי ראות עיני המורה" (ראה עוד "יד אפרים", יפה לבדיקה אות ד').

הבעיות הנוצרות בשחיטה בידיים רועדות: כאשר ידו של השוחט רועדת, הרי שמספר בעיות וחששות חמורים נכללים בשחיטתו. הוא עלול לשחוט ב"שהיה" [השהייה בתהליך השחיטה, פוסלתה], משום הרעד הבלתי נשלט שבידו. כמו כן, שחיטתו עלולה להתבצע באופן של "דרסה" [שחיטה באמצעות לחץ על הסכין, בניגוד לנדרש - שחיטה באמצעות הולכת הסכין והבאתן] (שו"ת "יהודה יעלה" ח"א סימן מ"ה), ובנוסף לכך כותב בשו"ת "לבושי מרדכי" (י"ד סימן ד), גם לולי זאת, כאשר השחיטה מתבצעת ביד רועדת, עלול להיווצר מצב שחלקים ממעשה השחיטה לא ייוחסו לשוחט, משום שמעשה הנוצר על ידי דחף חיצוני נטול שליטה, אינו נחשב ככוחו של האדם.

שוחט שידו חדלה לרעוד בנוגעו בה: שאלה מעניינת נשאל המהר"י אסאד זצ"ל (שו"ת "יהודה יעלה", שם). מה דינו של שוחט שידיו היו אמונות ומנוסות במשך שנים רבות, ולעת זקנתו ידו החלה לרעוד, אך די בנגיעה קלה ועדינה ביותר בידו על ידי חפץ כל שהוא, כדי להרגיע את הרעידה באופן מוחלט, האם הוא רשאי להמשיך לשחוט. כדי לשכנע את המהר"י אסאד שאין כל עילה למנוע ממנו לשחוט, כתב השואל, כי אף שהוא אינו מסוגל לכתוב מאומה בידו הרועדת, בהניחו את אצבעו על ידו הרועדת, הוא מסוגל לכתוב כתיבה תמה וחלקה.

המהר"י אסאד השיב לו, כי הוא אינו רואה מקום להתיר את שחיטתו. שכן, רעידת ידו מעידה, כי תחושתיה כבר אינן כשהיו, ואחת התוצאות לכך היא הרעידה. לפיכך, אף על פי שידו אינה רועדת בשעה שהוא נוגע בה, מי יתקע לידו כי הוא אינו מפעיל לחץ בלתי נשלט על הסכין, או להיפך, שאינו שווה רגע קט בעת השחיטה, שהרי הוא איבד את מלוא תחושתיו בידו (עיין עוד בשו"ת מהרש"ם ח"ו סימן ס').

כיצד בודקים אם היד רועדת: יש מהאחרונים שהמליצו לבדוק את יציבותה של היד, על ידי הנחת כוס משקה על כף היד והתבוננות במים, השקטים ורוגעים הם, אם לא... (דברי חיים" ח"ב סימן י"ג). ברם, בעל ה"חסד לאברהם" (תאומים, מובא בשו"ת "חיים ביד" סימן ע"ב) מערער על תוקפה של בדיקה זו, ולדבריו, גם אם המים רועדים, אין להשליך מכך כי ידו של השוחט אינה כשירה לשחיטה, שכן, "אין בזה דמיון לאחיזת סכין של שחיטה שאינו אוחזו על כף ידו ואין בזה מיחוש כלל".

השוחטים רעדו מפחד מה"פאליציא": אבותינו סבלו רבות מאימת המשטרים השונים שב'חסותם' שהו, וכך נתבקש המהרש"ם (ח"ג סימן ש"כ) לחוות את דעתו לגבי "אותן השוחטים במרתפין או בית העצים, מפני שמתיראין בפני הפאליציא, ומסתכלים אנה ואנה שמא יבוא מי מהם". התעורר חשש, שהם רועדים מפחד, פשוטו כמשמעו... המהרש"ם השיב, כי ניתן לסמוך על השוחטים שיעידו אם באותה שעה ידם רעדה.

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינוך! חייג עכשיו: *3029
 או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

לעילוי נשמת
 אמי מורתי **חיה ויניגד** ע"ה
 בת הר"ר מנחם מנדל ז"ל
 נלב"ע י"ג בטבת תשס"ז
תנצב"ה

לעילוי נשמת
 הר"ר **יחיאל מאיר אנגלרד** ז"ל
 ב"ר דב בעריש ז"ל נלב"ע ט' בטבת תשנ"ה
תנצב"ה
 הונצח ע"י בתו
 גב' **ברכה לנגה** ומשפחתה שיחיו